

IGAZSÁGÜGYI MINISZTER

Iktatószám: XX-AJFO/137/2022.

Hivatkozási szám: IV/591/2022. és
IV/616/2022.

[REDACTED]

és

[REDACTED]

reszere

Alkotmánybíróság

Budapest

Donáti utca 35-45.

1015

Tárgy: Amicus curiae beadvány a polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvény 22/B. § (4) bekezdése elleni IV/591/2022 és IV/616/2022. sz. alkotmányjogi panaszok (kapcsolattartás; felrőhatóság) ügyében

Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Főtitkár Úr!

A tárgyban jelzett ügyekben az indítványozók – az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 26. § (1) bekezdése alapján a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvény (a továbbiakban: Bnp.) 22/B. § (4) bekezdése –alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérték az Alkotmánybíróságtól.

Az Abtv. 57. § (1b) bekezdésében foglaltak szerint az Igazságügyi Minisztériumnak, mint a jogszabály megalkotásában közreműködőnek lehetősége van az ügygel kapcsolatos álláspontjáról az Alkotmánybíróságot tájékoztatni.

Mindenekelőtt megjegyzendő, hogy az Igazságügyi Minisztérium tiszteletben tartja az Alaptörvényben rögzített hatalom megosztásának elvét, mint a magyar állam működésének alapját. Ezért az adott egyedi ügyben hozott bírósági végzést nem kívánom elemezni.

I. Az alkotmányjogi panaszok állításai

Az indítványozók érvelése mindkét kérelemben arra irányul, hogy a *Polgári Törvénykönyvről* szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 4:182. § (2) bekezdése, illetve a Bpnp. 22/B. § (4) bekezdése jogszabályi kollíziót eredményezhet, amely a kapcsolattartás alapjoga legitim céljának aránytalan korlátozását okozhatja. A Bpnp. sérelmezett rendelkezése szabályozza ugyanis a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegésének eseteit, amelyekhez a kapcsolattartásra jogosult vagy kötelezett felróható magatartása szükséges. A Ptk. 4:182. § (2) bekezdése alapján azonban a kapcsolattartás pótlásának lenne helye, ha a jogosultnak nem felróható okból maradt el a kapcsolattartás. A tárgybeli esetekben a kapcsolattartás pótlására a kötelezett részéről nem került sor. Az indítványozók sérelmezik, hogy a bíróságok a tárgybeli esetekben azért nem alkalmazták a Bpnp. rendelkezéseit, mert a kapcsolattartásra kötelezett felróhatóságát vizsgálták, így az indítványozók kapcsolattartáshoz való joga kiüresedett. Ugyanakkor a Ptk. fenti rendelkezése alapján a kapcsolattartásra jogosult – a felróhatóság hiánya esetén is jogosult lenne az elmaradt kapcsolattartás pótlására, azonban az – a sérelmezett jogszabály alkalmazása folytán, arra hivatkozva, hogy a kapcsolattartásra kötelezettet felróhatóság nem terheli – mégsem került megítélésre.

Mindez az indítványozók szerint a kapcsolattartásra jogosult emberi méltósága (Alaptörvény II. cikk), a kapcsolattartáshoz való joga [Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdés], valamint a gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való joga [Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés] sérelméhez vezetett.

II. Az alkotmányjogi panaszok befogadhatóságáról

A tárgybeli alkotmányjogi panaszok nem vezetnek le, hogy az általuk alaptörvény-ellenesnek vélelmezett Bpnp. 22/B. § (4) bekezdése, továbbá az indítványozó emberi méltóságának, kapcsolattartáshoz való jogának vélelmezett sérelme között milyen ok-okozati összefüggés áll fenn, hanem a hatósági és bírósági jogértelmezés alapján következtet csak a Bpnp. 22/B. § (4) bekezdése és a Ptk. 4:182. § (2) bekezdése normakollíziójára, a normakollízió kapcsán viszont hiányzik az alapvető alkotmányjogi érvelés.

Az sem kerül levezetésre, hogy az unokaöccse, a kapcsolattartásra jogosult gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való joga milyen tekintetben és mértékben sérült volna attól, hogy a kapcsolattartás havi egy alkalommal elmaradt és ezt miképpen tudja megítélni a szülővel ellentétben egy távolabbi rokon.

Álláspontom szerint, miután nincs levezetve megfelelőképpen az indítványozók Alaptörvényben biztosított jogának sérelme, a kapcsolattartásra jogosult gyermek helyett és nevében, az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése tekintetében pedig nem bizonyított az indítványozói jogosultság, ezért az Abtv. 55. § (4) bekezdés b) és e) pontjai, továbbá az Alkotmánybíróság Ügyrendje [1001/2013. (II. 27.) AB Tű. határozat] 30. § (2) bekezdése c) és h) pontjai alapján az indítványok végzésben történő visszautasításának lenne helye.

Amennyiben a Tisztelt Alkotmánybíróság mégis az indítványok befogadása és érdemi vizsgálata mellett döntene, az alábbiakban fejtem ki a támadott jogszabályi rendelkezések Alaptörvénnyel való összhangja melletti érveimet.

III. Az Alkotmánybíróság releváns gyakorlata

Magyarország Alaptörvényének kilencedik módosítása az Alaptörvény indítványokban is hivatkozott XVI. cikk (1) bekezdését az alábbiak szerint módosította: Az Alaptörvény indítványban is hivatkozott XVI. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy *„Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. Magyarország védi a gyermekek születési nemének megfelelő önazonossághoz való jogát, és biztosítja a hazánk alkotmányos önazonosságán és keresztény kultúráján alapuló értékrend szerinti nevelést”*. Az Alaptörvény 2020. december 23-tól hatályos Kilencedik módosításának indokolása szerint az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése kifejezetten a gyermekek jogaként rögzítette eddig is a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez szükséges védelemre és gondoskodásra való jogot, illetve megállapítható, hogy az Alaptörvény a korábbi Alkotmányhoz képest a gyermeki jogok terén konkrétabb rendelkezéseket tartalmaz, amely egyaránt jogokat és kötelezettségeket ír elő a szülőknek és a gyermekeknek.

Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy az Alkotmánybíróságnak részletesen kimunkált és következetesen alkalmazott gyakorlata van a szóban forgó alaptörvényi rendelkezés tartalmát érintően {például: 3216/2020. (VI. 19.) AB határozat és 3067/2021. (II. 24.) AB határozat}.

Az Alkotmánybíróság már a 21/1996. (V. 17.) AB határozat 3. pontjában rögzítette a gyermeket és a szülőt illető jogok viszonya kapcsán, hogy *„[a]z államnak az Alkotmány 67. §-ából folyó kötelességei a gyermek fejlődésének védelmére, de alkotmányos lehetőségei is, elsősorban a nyilvánosság szférájában jelenhetnek meg; egyrészt a gyermek nyilvánosság előtti tevékenységét szabályozhatják, másrészt általános szabályokkal nyújthatnak intézményes védelmet. A magánszférában a gondoskodás és védelem joga és kötelessége elsősorban a szülőket illeti. [...] Az állam csak a gyermek fejlődésének súlyos és konkrét sérelme vagy veszélyeztetése esetén avatkozik be – például a szülői felügyelet megszüntetése révén.”* (ABH 1996, 80.)

Az Alkotmánybíróság továbbá a 3067/2021. (II. 24.) AB határozatban, egy konkrét ügy kapcsán kifejtette, hogy az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése szerint a gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. Az Alaptörvény a kötelezetteket nem nevezi meg, az Alkotmánybíróság töretlen gyakorlata szerint azonban – bár a testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel szemben igényt tarthat, így ennek megfelelően a gyermek szülei, családja, valamint az állam és a társadalom valamennyi tagja köteles a gyermek jogait tiszteletben tartani, és a társadalom fennmaradásának zálogaként biztosítani számára a megfelelő fejlődéséhez szükséges feltételeket, ennek megvalósítása elsősorban – az állam és a társadalom kiegészítő felelősségét megelőzően – a család kötelessége {vö.: 3047/2013. (II. 28.) AB határozat, Indokolás [55]; 3018/2016. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [33]–[34]}. {3067/2021. (II. 24.) AB határozat, Indokolás [22]} Az Alkotmánybíróság gyakorlata tehát abba az irányba mutat, hogy az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésében rögzített, a gyermekeket megillető védelem és gondoskodás kötelezettje elsősorban nem az állam vagy a társadalom, hanem a gyermeket nevelő, körülvevő család. Ugyan megállapítható, hogy az alkotmányozó az Alaptörvény módosításával az államra is hárít *„további intézményvédelmi kötelezettséget”*, azonban e kötelezettség természete más jellegű. E kötelezettség értelmében a jogalkotónak ugyanis olyan jogszabályi környezetet és intézményrendszert megalapozó

szabályokat kell kialakítania, amelyek garantálják a gyermek születésétől fogva megváltoztathatatlanul fennálló önazonosságának megőrzését, illetve megóvását.

A különélő szülő és a gyermek kapcsolattartáshoz való joga az Alaptörvényben a magánszféra-védelem [Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdés], valamint a gyermeknek a gondoskodáshoz [Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés] és a szülőnek a neveléshez való joga [Alaptörvény XVI. cikk (2) bekezdés] részeként alapjogi rangra emelt jogosultság.

Azonban, ahogyan az a lentiekben részletesen bemutatásra kerül, a hatályos jogi szabályozás a fent ismertetett alkotmányos követelményeknek maradéktalanul megfelel; az érintett alapjogok sérelme fel sem merülhet, hiszen az indítványozók szerint állított, az alapjogok sérelmét okozó normakollízió nem áll fenn.

IV. A felróhatóság kérdése a kapcsolattartás pótlása során

A Ptk. családjogi normákról rendelkező Negyedik Könyve, a Rokonság című részben rendelkezik a szülői felügyelet szabályairól, ezen belül a kapcsolattartás normáit a Ptk. 4:178. - 4:185. §-ai szabályozzák. A kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás szabályait a Bpnp. 22/A. - 22/E. §-ai rendezik. A Ptk. 4:178. § (1) - (2) bekezdései szerint a gyermeknek joga, hogy különélő szülőjével személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn. A gyermeket nevelő szülő vagy más személy köteles a zavartalan kapcsolattartást biztosítani. A gyermektől különélő szülő – ha a bíróság vagy a gyámhatóság eltérően nem rendelkezik – jogosult és köteles gyermekével kapcsolatot tartani. Habár a Ptk. alapvetően a szülő és gyermek közötti kapcsolatot rendezi, a kapcsolattartásra más hozzátartozók is jogosultak. A Ptk. 4:179. § (1) bekezdése szerint a kapcsolattartásra a nagyszülő, a testvér és – ha a szülő és a nagyszülő nem él vagy a kapcsolattartásban tartósan akadályozva van, vagy a kapcsolattartási jogát önhibájából nem gyakorolja – a gyermek szülőjének testvére és szülőjének házastársa is jogosult.

Amennyiben a kapcsolattartás a kapcsolattartásra jogosult és gyermek önhibáján kívüli okok miatt nem valósul meg, minden esetben pótolni kell. Ilyen ok lehet például a gyermek megbetegedése. A Ptk. 4:182. § (2) bekezdése alapján a jogosultnak fel nem róható okból elmaradt kapcsolattartást a legközelebbi megfelelő időpontban, de legkésőbb hat hónapon belül pótolni kell.

A Ptk. 4:185. § szerint a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtását a bíróság polgári nemperes eljárásban rendeli el. A Bpnp. 22/A. § (1) bekezdése alapján a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása akkor kérhető, ha a kapcsolattartásra vonatkozó határozat megszegésére kerül sor. A megszegés kifejezés használata egyértelművé teszi, hogy ezekben az esetekben kapcsolattartásra jogosult vagy kötelezett személy neki felróható módon sértette meg a kapcsolattartásra vonatkozó rendelkezéseket. A Bpnp. 22/B. § (4) bekezdése nevesíti azokat az eseteket, amikor ez a felróhatóság megvalósul. A kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegésének minősül, ha a kapcsolattartásra jogosult vagy kötelezett neki felróható okból határidőben nem tesz eleget kapcsolattartási kötelezettségének, a határozatban megállapított határidő alatt nem pótolja az elmaradt kapcsolattartást, a kapcsolattartást kellő indok nélkül akadályozza vagy egyéb módon megghiúsítja a gyermekkel való zavartalan kapcsolattartást.

Ezzel szemben a Ptk. 4:182. § (2) bekezdése arra az esetkörüre vonatkozik, amikor a kapcsolattartás a jogosultnak fel nem róható okból maradt el, míg a Bpnp.-ben foglalt szabályozás fent idézett koncepciója a kapcsolattartásra jogosult vagy kötelezett személy felróható magatartását feltételezi.

Álláspontom szerint, ha a kapcsolattartásra kötelezett részéről a jogszabályban meghatározott időn belül nem kerül sor a Ptk. 4:182. § (2) bekezdése alapján – az egyébként ő részéről korábban fel nem róható okból elmulasztott – kapcsolattartás pótlására, akkor megállapítható a kapcsolattartásra kötelezett felróhatósága. Ha pedig a kapcsolattartásra kötelezett nem pótolja az elmaradt kapcsolattartást, akkor alkalmazható a Bpnp. 22/B. § (4) bekezdése. Ebből kifolyólag nincs ellentmondás a Ptk. 4:182. § (2) bekezdése valamint a Bpnp. támadott rendelkezése között; ebből következően pedig az indítványozók által állított alapjogsérelem, amely – az indítványozók véleménye szerint – a normakollízió eredménye, sem áll fenn.

V. Összegzés

A Ptk. 4:182. § (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a jogosultnak fel nem róható okból elmaradt kapcsolattartást a legközelebbi megfelelő időpontban, de legkésőbb hat hónapon belül pótolni kell. Nem áll fenn tehát ellentmondás a Ptk. 4:182. § (2) bekezdése valamint a Bpnp. 22/B. § (4) bekezdése között, hiszen a kapcsolattartás pótlása a kapcsolattartásra kötelezett kötelezettsége. Ha az elmaradt kapcsolattartás pótlására nem kerül sor, akkor a felróhatóság esete fennáll, ezáltal alkalmazható a Bpnp. 22/B. § (4) bekezdése. A kapcsolattartásra vonatkozó határozatot felróhatóan megszegni nemcsak azzal lehet, ha a határozatban foglaltaknak a kapcsolattartásra kötelezett nem tesz eleget, hanem azzal is, ha az egyébként neki fel nem róható okból elmaradt kapcsolattartást az erre nyitva álló határidőben nem pótolja, és e pótlás elmaradása tekintetében neki fel nem róható okra már nem hivatkozhat. A Bpnp. vonatkozó rendelkezése egyébként is szélesebb körben határozza meg a kapcsolattartás megszegését, e körbe sorol olyan kötelezetti magatartásokat, amelyek valamilyen módon sértik a kapcsolattartásra jogosult erre vonatkozó jogát (a kapcsolattartást kellő indok nélkül akadályozása a gyermekkel való zavartalan kapcsolattartás egyéb módon való megghiúsítása). Ebből következően az indítványozók által állított normakollízió hiányában, nem áll fenn az indítványozók által állított alapjogi sérelem.

Kérem tájékoztatásom szíves elfogadását.

Budapest, 2022. május „6”

Tisztelettel:

dr. Varga Judit